

บทความวิจัย

**การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อม
แก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม: กรณีศึกษาบ้านลำเปา
ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา**

รศจณิศา สะแลแม*
จิตติมา อภัพัทธนาณนท์**
ปราณี ทองคำ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม และเพื่อศึกษาผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม และศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม พื้นที่ศึกษา คือ หมู่บ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำชุมชนที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้ปกครองเด็กปฐมวัย จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำ 2) การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน 3) การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน 4) การวางแผนการดำเนินงาน 5) การดำเนินงานตามแผนงาน 6) สรุปและประเมินผล

2) ผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม พบว่า ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย มีความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมในระดับสูง และมีการปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมในระดับดี

3) ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมครั้งนี้ คือ ภาระงานของกลุ่มแกนนำ และขาดสถานที่จัดประชุมและจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน, การเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม, เด็กปฐมวัย

* นักศึกษาระดับปริญญาโท (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** ดร. (ภาวะผู้นำการศึกษาและการวิเคราะห์นโยบาย) อาจารย์ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

*** ศษ.ม. (วิจัยการศึกษา) รองศาสตราจารย์, คณะเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตภูเก็ต

RESEARCH

Promotion of Parents and Community Involvement in Emotion and Social Readiness Preparation for Early Childhood : A Case Study of Ban Lampoa, Tambon Lamphlai, Amphoe Tapa, Changwat Songkhla

Rotjana Salaemae^{*}

Thithimadee Arphattananon^{**}

Pranee Thongkum^{***}

Abstract

The research is a participatory action research. It intended to study the process of promotion of parents and community involvement in emotion and social readiness preparation for kindergarten children and to study the effects of the promotion of parents and community involvement in emotion and social readiness preparation for early childhood. Also, it aimed to study problems and difficulties of this process. The area of the study was Ban Lampoa, Tambon Lamphlai, Amphoe Tapa, Changwat Songkhla. The samples of the study were two groups including 10 community leaders which selected by purposive sampling and 30 early childhood's parents. The tools for data collection were observation, interview, questionnaire and group discussion. The statistics were based on percentage, mean, standard deviation and inductive data analysis. The results were as follows:

1) There were 6 processes of the promotion of the parents and community involvement in emotion and social readiness preparation for early childhood: 1) building an acceptance atmosphere and selecting community leaders, 2) building awareness and paradigm shifting of collaboration, 3) brainstorming in order to analyze problems, explore the need and find solution together, 4) planning operations, 5) implementation of the plan, 6) summary and evaluation.

2) The result of promotion of parents and community involvement in emotion and social readiness preparation for early childhood found that the knowledge of the early childhood's parents in emotion and social readiness preparation for early childhood was at the high level. As for the practices of emotion and social readiness preparation for early childhood, the result was considered as good.

3) The problems and obstacles towards promotion of parents and community involvement in emotion and social readiness preparation for early childhood were the task of leader groups and the lack of conference facilities and activities.

Key words : Parents and Community Preparation, Emotion and Social Readiness, Early Childhood

^{*} M.Ed. (Community Development Education), Faculty of Education Prince of Songkla university, Pattani Campus

^{**} Ph.D (Educational Leadership and Policy Analysis), Lecturer Department of Education, Faculty of Education Prince of Songkla University, Pattani Campus

Pattani Campus

^{***} Assoc. Prof. M.Ed. (Education Research), Faculty of Technology and Environment Prince of Songkla University, Phuket Campus

บทนำ

ปฐมวัย เป็นวัยสำคัญของชีวิตเป็นวัยเริ่มต้นของพัฒนาการทุก ๆ ด้าน การอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ประสบการณ์ชีวิตเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองในทุก ๆ ด้าน ให้เป็นคนที่มีความประพฤติดี เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรจะมีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของเด็กในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู บทบาทพ่อแม่ในการส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้านให้กับเด็ก เพื่อสังคมของเราจะได้คนที่มีประสิทธิภาพสูง และเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศต่อไป (วารสาร รักวิจัย, 2540: 1) ซึ่งสอดคล้องกับ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 45) ที่ว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี เป็นวัยสำคัญของการเรียนรู้อย่างยิ่ง เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูและได้รับประสบการณ์ที่ไม่เหมาะสมจะมีพัฒนาการช้า การคาดหวังให้เด็กมีระดับสติปัญญาที่จะเรียนต่ออย่างมีประสิทธิภาพสูงนั้นเป็นไปได้ยากมาก พ่อแม่จึงควรมีความตระหนักในความสำคัญของการเลี้ยงดูเด็กของลูกมากขึ้น โรงเรียนหรือสถาบันทางสังคมแห่งหนึ่งแห่งใดย่อมไม่สามารถเป็นตัวแทนหรือเป็นที่รวบรวมบริบททางสังคมทั้งหมดให้แก่ชีวิต ๆ หนึ่งได้ครบถ้วน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันทางการศึกษา และสถาบันครอบครัวรวมทั้งชุมชนต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการที่จะทำงานร่วมกันและประสานสัมพันธ์กันเพื่อเชื่อมโยงและร้อยรัดประสบการณ์ที่เด็กได้รับในแต่ละบริบทที่เกี่ยวข้องให้มีความกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในสังคมปัจจุบันเราเน้นความรู้เป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นระดับรากหญ้าจนถึงสังคมชั้นสูงจึงเอาใจใส่เรื่องการเรียนของเด็กเป็นหลัก โดยพยายามจะให้เด็กเริ่มต้นเรียนตั้งแต่อายุน้อย ๆ พยายามหาโรงเรียนดี ๆ ให้กับลูก พยายามสืบหาแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมให้กับเด็ก ให้เรียนรู้ แต่การเรียนรู้เหล่านั้นเป็นแต่วิชาการของโลกภายนอกตัว แต่สิ่งที่ดูจะขาดหายไป คือ เราไม่ได้จัดการให้เด็กได้เรียนรู้จากธรรมชาติและโลกของตนเอง โดยเฉพาะเรื่องของอารมณ์ อุนิสัย สังคมสัมพันธ์ คุณธรรมและจริยธรรม การให้เด็กเรียนรู้ธรรมชาติและโลกของตนเองเป็นเรื่องที่ไม่ยาก เพียงแต่ผู้ใหญ่พ่อแม่และฝ่ายบริหารของบ้านเมืองได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านนี้ โดยพยายามอบรมสั่งสอนข้อมูลต่างๆ ทางด้านศีลธรรม จริยธรรม ด้านระเบียบวินัย ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้ความเกรงกลัวและละอายต่อสิ่งที่ไม่ดีงาม โดยผู้ใหญ่เป็นแบบฉบับให้เด็กได้เรียนรู้และนำมาเป็นแบบอย่าง ภายใต้อารมณ์ภาพอันดีต่อกัน และจากการมุ่งพัฒนาทางด้านวัตถุโดยละเลยการพัฒนาทางด้านจิตใจและจริยธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย อาทิเช่น ปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่น ปัญหาอาชญากรรม และความรุนแรงต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมแก่เด็กด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมด้วย ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นสมาชิกในชุมชนบ้านลำเปา ตำบล ลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา จึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการส่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนบ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา โดยเจาะจงเฉพาะผู้ปกครองเด็กอายุ 3-4 ปี เนื่องจากเป็นวัยที่เริ่มมีการรับรู้และเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำหรับช่วงวัยต่อไป และผู้ปกครองควรให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่นๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานที่ดีแก่เด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

2. เพื่อศึกษาผลของกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ หมู่บ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา

2. กลุ่มเป้าหมาย

2.1 กลุ่มแกนนำชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน ครูผู้ดูแลเด็ก ตัวแทนจากชุมชน

2.2 ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 3–4 ปี ที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน โดยเจาะจงเฉพาะเด็กอายุ 3–4 ปี เนื่องจากเป็นวัยที่เริ่มมีการรับรู้และเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำหรับช่วงวัยต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน** หมายถึง การที่ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ โดยมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผนกำหนดนโยบาย แนวทางวิธีการ รับผิดชอบ และติดตามประเมินผลโครงการ

2. **ผู้ปกครอง** หมายถึง พ่อแม่หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 3–4 ปี

3. **ชุมชน** หมายถึง ชุมชนบ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา

4. **การเตรียมความพร้อม** หมายถึง การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัย

5. **การเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กปฐมวัย** หมายถึง การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ โดยครอบคลุมด้านการรู้จักตนเอง การควบคุมอารมณ์และการแสดงออก สุขภาพจิต การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นและการมีคุณธรรม จริยธรรม

6. **การเตรียมความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย** หมายถึง การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านสังคม โดยครอบคลุม การรู้จักตนเองและช่วยเหลือตนเอง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

7. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กอายุ 3–4 ปี ในชุมชนบ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา

8. **กลุ่มแกนนำชุมชน** หมายถึง ตัวแทนจากชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล อาสาสมัครสาธารณสุข ครูผู้ดูแลเด็ก กลุ่มแม่บ้าน และตัวแทนชาวบ้านที่เป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน และเต็มใจที่จะเข้าร่วมในโครงการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกเทศบาล กลุ่มแม่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข ครูผู้ดูแลเด็ก ตัวแทนชาวบ้าน จำนวน 10 คน และผู้ปกครองเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 3–4 ปี จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้ในการสังเกตรายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

2.2 การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองและชุมชนต่อกระบวนการดำเนินงานการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

2.3 แบบสอบถามผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม และการปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method)

3.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมครั้งนี้ โดยมีกระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังตาราง 1

ตาราง 1 ขั้นตอนกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

ขั้นที่	วัตถุประสงค์	วัน เดือน ปี	กิจกรรม
1. การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำ	1. เพื่อแนะนำตัวเองในการเข้าชุมชน 2. เพื่อทำความเข้าใจกับชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม 3. ค้นหากลุ่มแกนนำที่มีความสนใจในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม	สิงหาคม-ธันวาคม 2550	1. เยี่ยมบ้านและพบปะพูดคุยกับผู้ปกครอง ชาวบ้านและแกนนำชุมชนเพื่อสร้างความคุ้นเคย 2. คัดเลือกแกนนำที่มีความสนใจและสมัครใจในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมประกอบด้วยกลุ่มแกนนำชุมชน จำนวน 10 คน และผู้ปกครองที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 30 คน
2. การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนการทำงานร่วมกัน	1. เพื่อสร้างความตระหนักในการทำงานแบบมีส่วนร่วม 2. เพื่อสร้างความตระหนักในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม	27 มีนาคม 2551 เวลา 14.00 น.-17.00 น. ณ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) นูรุลมุตทา กีน บ้านลำเปา	1. จัดเวทีสร้างความตระหนักในการทำงานร่วมกันและสร้างความตระหนักในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม 2. วิเคราะห์สภาพปัญหาาร่วมกัน
3. ระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน	1. สำรวจปัญหา ความต้องการและหาแนวทางแก้ไข 2. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ 3. เพื่อค้นหากระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม	29 เมษายน 2551 เวลา 14.00 น.-17.00 น. ณ โรงเรียนบ้านลำเปา	1. สนทนากลุ่มร่วมกับผู้ปกครองและกลุ่มแกนนำชุมชนสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงความสำคัญของการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม 2. จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางร่วมกัน

4. การวางแผน การดำเนินงาน	1. เพื่อจัดทำแผนงาน 2. เพื่อจัดทีมงานรับผิดชอบ	20 มิถุนายน 2551 เวลา 10.00 น. ณ โรงเรียนบ้านลำ เปา	1. จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดกิจกรรมเป้าหมาย โดยจัดทำกิจกรรมให้ความรู้ผู้ปกครองและกิจกรรมสายสัมพันธ์สานครอบครัวชุมชน พัฒนาลูกน้อย 2. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบแต่ละกิจกรรม
5. การ ดำเนินการตาม แผนงาน	1. เพื่อดำเนินการตาม แผนงาน	20 กรกฎาคมและ29 สิงหาคม 2551 ณ สนามกีฬาโรงเรียน บ้านลำเปา	1. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครองและกิจกรรมสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย
6. การสรุป และประเมินผล	1. เพื่อติดตามและ ประเมินผลการเสริมสร้างการ มีส่วนร่วมของผู้ปกครองและ ชุมชนในการเตรียมความ พร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอา มรณ์ จิตใจและสังคม	30 สิงหาคม 2551 เวลา 14.00 น. ณ โรงเรียนบ้านลำ เปา	1. สนทนากลุ่มและสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำชุมชน ผู้ปกครอง ประเด็นในการสรุปและประเมินผลครั้งนี้คือ ความคิดเห็นต่อกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง 2. การประเมินความรู้และการปฏิบัติของผู้ปกครองในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคมหลังจัดกิจกรรม

แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำ

การดำเนินการในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้พบปะสนทนากับชาวบ้านและกลุ่มแกนนำเพื่อสนทนาเกี่ยวกับโครงการวิจัยและชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ เมื่อสร้างความเข้าใจและได้รับความสนใจและการยอมรับจากชาวบ้านและแกนนำแล้ว จึงได้คัดเลือกแกนนำที่มีความพร้อมและมีความสมัครใจในการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย จำนวน 10 คน

1.2 การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน

การดำเนินการในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค AIC (Appreciation–Influence–Control) ในการสร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน โดยให้ทุกคนได้เปิดใจถึงการทำงานที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า การทำงานที่ผ่านมาทุกคนมีการทำงานแบบแยกส่วน ไม่ได้สะท้อนผลของการทำงานให้ทุกฝ่ายทราบ เมื่อทุกคนเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันแล้ว จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน

1.3 ระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน

การดำเนินการในขั้นนี้ ดำเนินการโดยการจัดเวทีประชาคม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มแกนนำชุมชนและผู้ปกครองที่ยินดีเข้าร่วมกระบวนการ ผู้วิจัยและแกนนำชุมชนได้นำเสนอผลการสำรวจและศึกษาชุมชน เพื่อให้ทุกคนเห็นถึงสภาพปัญหา เมื่อทุกคนเห็นสภาพปัญหาแล้ว จึงได้เสนอแนวทางในการดำเนินการร่วมกัน โดยแบ่งเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ชุมชนและผู้ปกครองสามารถทำร่วมกัน และกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย

1.4 การวางแผนการดำเนินงาน

การดำเนินการในครั้งนี้เป็นการนำเสนอ ทบทวน ผลการจัดเวทีประชาคม และร่วมกันระดมความคิดเพื่อจัดทำแผนงาน โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของกลุ่มแกนนำชุมชนเป็นกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดกิจกรรม คือ (1) การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเด็ก (2) การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ รวมเป็นโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อย

1.5 การดำเนินงานตามแผนงาน

การดำเนินการตามแผน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งคณะดำเนินการประกอบด้วย ครูผู้ดูแลเด็กและกลุ่มแม่บ้าน และจัดโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อยเป็นกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันทุกฝ่าย

1.6 สรุปและประเมินผลกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

การดำเนินการในขั้นการสรุปและประเมินผลเพื่อต้องการทราบว่า กระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ที่ได้จัดขึ้นมีผลเป็นอย่างไรบ้าง จากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มแกนนำชุมชนและผู้ปกครอง พบว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้ปกครองและชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความพอใจในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และได้รับความรู้เพิ่มเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยและมีข้อเสนอแนะหรือสิ่งที่ควรปรับปรุง พบว่า ควรมีระยะเวลาในการจัดเตรียมกิจกรรมมากกว่านี้ ควรให้มีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้ชัดเจน และควรให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กเป็นประจำทุกปี และจากการประเมินความรู้และการปฏิบัติของผู้ปกครองหลังจัดกิจกรรม พบว่า ผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ในระดับสูงและมีการปฏิบัติในระดับดี

ผลจากกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม คือ ตัวแทนผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2. ผลของกระบวนการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

2.1 ผลการดำเนินงานตามโครงการการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

จากกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า กระบวนการนี้ทำให้กลุ่มแกนนำชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ก่อให้เกิดการเรียนรู้และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานร่วมกัน มีการระดมความคิดในการหาแนวทางในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน ในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์และหาแนวทางร่วมกัน ผลจากการดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม คือ กิจกรรมการให้ความรู้ผู้ปกครอง และโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย สามารถดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้จนครบทุกกิจกรรม

2.2. ระดับความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

จากกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า ผู้ปกครองเด็กส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง แต่มีบางส่วนยังมีความรู้ไม่ถูกต้องในบางข้อ คือ ยังไม่ทราบว่า การทำโทษเด็กด้วยการชู่หรือตีเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นของเด็ก เป็นการพัฒนาการทางด้านสังคม และไม่ทราบว่า การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกันหรือบุคคลอื่นมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านสังคม และจากการสังเกต สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองได้นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการอบรมเลี้ยงลูก ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมแก่ลูกในด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เห็นได้จากกรณีที่ผู้ปกครองนำบุตรหลานเข้าร่วมในกิจกรรมโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย เป็นจำนวนมาก จากผู้ปกครองกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน แต่มีผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 80 คน และมีการใช้เหตุผลในการพูดคุยกับลูก มีการสนับสนุนให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนๆ วัยเดียวกัน และมีการเล่นนิทาน

2.3 การปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

จากกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า ผู้ปกครองเด็กมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก แต่มีบางส่วนที่ต้องส่งเสริมให้มีการปฏิบัติมากขึ้น คือ การพาเด็กไปเที่ยวในที่ต่างๆ ด้วยกัน และเปิดโอกาสให้ลูกได้ทำกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น และจากการสังเกต สัมภาษณ์ ทั้งผู้ปกครองและเด็กมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เช่น เปิดโอกาสให้ลูกไปเล่นกับเพื่อนบ้าน มีการยกย่องชมเชยเมื่อเด็กแสดงความสามารถเป็นผลสำเร็จ ลูกสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีการแบ่งปันของเล่นหรือขนมให้กับผู้อื่น

3. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ได้แก่ ภาระงานของกลุ่มแกนนำและอาสาสมัครที่จัดประชุมและจัดกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย นำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับ ดังนี้

1. กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

กระบวนการวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การ

ดำเนินงานประสบผลสำเร็จ อันเนื่องมาจากกระบวนการทั้ง 6 ขั้นตอน คือ การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำชุมชน การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพ ปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน การวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผนงาน และการสรุป ประเมินผลกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาติ วัลย์เสถียรและคณะ (2543: 143) และบัทนอร์ อ่อนคำ (2541: 14) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนไว้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจโดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ทันที

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม : กรณีศึกษาบ้านลำเปา ตำบลลำไพล อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมกันวิเคราะห์สภาพ ปัญหา การหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน การวางแผน ดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผน การสรุปและประเมินผล เป็นรูปแบบการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับปานกมล พิลิธอรธกุล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา พบว่า การใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนได้ และทำให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับเสาวณีย์ ไควตระกูล (2544: 65-69) ได้ศึกษาการเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กชาวกะเหรี่ยงอายุ 0-5 ปีในหมู่บ้านพะมอล อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพเด็ก และส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจและสังคม แต่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สื่อ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้อยังมีน้อย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็ก ประกอบด้วย ความพร้อมของเด็ก ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมของชุมชน แกนนำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2. ผลของกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

ผลของกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม พบว่า แกนนำชุมชนและผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างมีความพอใจต่อการดำเนินการ

เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม และคาดหวังว่ากระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม จะมีความยั่งยืนเนื่องจากการดำเนินการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีจุดเริ่มต้นจากชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน แต่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัย คือ กลุ่มแกนนำจะต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องเข้ามากระตุ้นและตรวจสอบการทำงานของทีมงานดำเนินงานเป็นระยะ ผลการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม หลังการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่สำคัญที่นำมาอภิปรายมีดังต่อไปนี้

2.1 ผลการดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมุ่งเน้นให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของเด็กที่จะเป็นอนาคตของชาติต่อไป การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทำให้ทุกคนมีเป้าหมายในการดำเนินงานและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ จึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิศักดิ์ หวานพร้อม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านพระม่วง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำนวน 33 คน ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยประกอบด้วยผู้วิจัย คณะครู พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า การนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ส่งผลให้เด็กกลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์และมีพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านความคิดสร้างสรรค์หลังเข้าร่วมกระบวนการวิจัยเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย และพบว่ากระบวนการวิจัยนี้สามารถระดมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาการวิจัยได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและวิทยา นุชานนท์เทพ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อป้องกันโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การเข้ามามีส่วนร่วมของแกนนำชุมชนที่ได้รับการยอมรับของชุมชนมาร่วมทีมวิจัย ร่วมกันศึกษาปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก หาแนวทางแก้ปัญหา การวางแผนงาน โดยใช้วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดเวทีประชาคม เทคนิค AIC แผนภูมิความคิด บัตรคำ โดยทีมวิจัยทำหน้าที่กระตุ้นให้ชุมชนรับรู้และตระหนักถึงปัญหาโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และชุมชนร่วมมือกันปฏิบัติตามแผนงาน โดยมีทีมดำเนินการในชุมชนเป็นแกนนำรับผิดชอบแบ่งพื้นที่เป็นโซนตามโครงสร้างการบริหารงานของหมู่บ้าน ตลอดจนร่วมกันติดตาม ประเมินผล และสรุปบทเรียน

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

กระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้ในการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม เพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกระบวนการวิจัย

2.3 การปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของผู้ปกครอง

การดำเนินการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม จากการที่ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและหาแนวทาง ร่วมกันในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ช่วยให้ผู้ปกครองมีการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา กี่สวัสดิ์ คอน (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความพร้อมทางการเรียนของนักเรียนชั้น อนุบาล 1 จำนวน 168 คน พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 1 โดยส่วนรวมและจำแนกตามวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดกวดขันมีความพร้อมทางการเรียนโดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน คือ ความพร้อม ทางด้านร่างกาย สติปัญญาและด้านอารมณ์และสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อย ปล่อยละเลย มีความพร้อมทางการเรียนโดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ความพร้อมด้านสติปัญญา และความพร้อม ด้านอารมณ์และสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความพร้อมด้านร่างกายอยู่ในระดับมาก และจากการสังเกต สัมภาษณ์ ทั้งผู้ปกครองและเด็กมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม เช่น การเปิดโอกาสให้ลูกไปเล่นกับเพื่อนบ้าน ลูก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชไมน นศรีสุรักษ์ (2553 : 1-17) ได้ศึกษา การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย “แบบสร้างตนเพื่อชีวิตและสังคม” โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน และผู้ปกครองมีส่วนร่วม พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้เป็นฐานจัดการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย “แบบสร้าง ตนเพื่อชีวิตและสังคม” ทำให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จริยธรรมสูงขึ้น เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว จาก เรื่องราวที่เด็กพบเห็นในชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กเข้าใจง่าย และรู้สึกประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ทำให้กระตุ้นเร้า ความสนใจในการเรียนรู้ในขั้นต่อไป และจากผลการศึกษาสามารถสร้างและพัฒนาแบบการเรียนรู้จริยธรรม สำหรับเด็กปฐมวัย “แบบสร้างตนเพื่อชีวิตและสังคม” โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานและผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน รูปแบบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “ธรรมชาติคือชีวิต” และพบว่า การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย “แบบสร้างตนเพื่อชีวิตและสังคม” โดยใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กปฐมวัย และผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจในรูปแบบการเรียนรู้จริยธรรม “แบบสร้างตนเพื่อชีวิตและ สังคม” โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทั้งในรูปแบบที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม แต่กลุ่มควบคุม มีความ คิดเห็นว่าการให้ผู้ปกครองทำการบ้านแบบมีส่วนร่วมกับลูกหลานที่บ้านหรือที่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น

ผลของกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็ก ปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ส่งผลให้ผู้ปกครองและชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างการมี ส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมและเห็น ความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาซึ่งกิจกรรมและโครงการ คือ การให้ความรู้แก่ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย และโครงการสายสัมพันธ์สานครอบครัว ชุมชน พัฒนาลูกน้อย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็ก ปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้าน อารมณ์ จิตใจ และสังคม ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองและกลุ่มแกนนำชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

1.2 ผู้ที่ทำงานร่วมกับชุมชนควรมีคุณลักษณะที่ดี คือ มีความตั้งใจจริง มีทักษะและมนุษยสัมพันธ์และมีเทคนิคในการกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

1.3 ควรมีการบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกันในด้านการวางแผน การปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อแบ่งเบาภาระงานของแกนนำชุมชนที่ต้องรับผิดชอบงานกับทุกหน่วยงาน

1.4 การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน วิธีการวิจัยนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าผู้นำชุมชนและกลุ่มต่างๆ มีบทบาทสำคัญในการระดมการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้นในการนำวิธีการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ถ้าได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากบุคคลดังกล่าวแล้วย่อมส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยประสบผลสำเร็จได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม กับชุมชนที่มีบริบทต่างกัน

2.2 ควรมีการวางแผนการวิจัยให้เหมาะสม เป็นโครงการต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นผลในระยะยาว

2.3 ควรศึกษาการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม

บรรณานุกรม

- ชไมมอน ศรีสุรักษ์. 2553. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย “แบบสร้างตนเองเพื่อชีวิตและสังคม” โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน และผู้ปกครองมีส่วนร่วม. วารสารวิชาการ “พินเศวรัสสาร” มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก http://www.cmru.ac.th/web51/cmrujournal_download.php. [21 พฤศจิกายน 2555].
- บัณฑิต อ่อนคำ. 2541. รูปแบบการมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน ยาเสพติดให้โทษ.
- ปานกมล พิลื้ออรธรกุล. 2546. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา).
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. 2540. เด็กปฐมวัยในท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง. วารสารการศึกษาปฐมวัย. (มกราคม), 43–51.
- รุจิรา กิ่วสดีคอง. 2543. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความพร้อมทางการเรียนของเด็กอนุบาล 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (สำเนา).
- วรภรณ์ รักริย์. 2540. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- วิทยา นุชนานนท์เทพ. 2550. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อป้องกันโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี : กรณีศึกษาตำบลบุโยะ อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา).
- วิสุทธิศักดิ์ หวานพร้อม. 2543. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา).
- เสาวณีย์ โค้วตระกูล. 2544. การเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กขวบแรกอายุ 0–5 ปี ในหมู่บ้านพะมอลอ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (สำเนา).